

बलिदानन्तु निषिद्धं नात्र पार्वति” । ज्ञानाभ्युत्थारे
पूर्वं प्रकारसङ्का “सङ्कर्तव्यापिनी चापि प्रातश्चेत्तु नमी
तिथिः । तद्दिने पूजनं कार्यं त्रिसन्ध्यं वरवर्षाणि ! ।
त्रिकाक्षं पूजयेत्तत्र नैककाले कदाचन” । कात्यायनीतन्त्रे
७ पट्टे । “कुम्भाराशिगते चन्द्रे नवम्यां कार्त्तिक-
कक्षे ध्रु । उपस्यद्भौतौ भातुर्दुर्गासाराध्य यत्न-
वान् । धृत्वारोग्यं बलं लेभे लोकसाक्षितमेव च ।
तां तिथिं प्राप्य सत्तजः शनिभौमदिने यदि । प्रपूज-
येत्सुमहादुर्गां धर्म्मकामार्थमोक्षदाम्” । शक्तिचक्र-
सतन्त्रे “कार्त्तिके कक्षे सिते पक्षे नवम्यां जगदीश्वरीम् ।
त्रिकाक्षमेककालं वा वर्षे वर्षे प्रपूजयेत् । शृङ्खलयां प्रतिमां
शक्त्या जगद्वाती विधानतः । पूजयित्वा परदिने प्रतिमां
तां त्रिसर्जयेत् । पुत्रपौत्रधनैश्च सन्धुताऽस्य भवेत् पुरी” ।
तन्त्रान्तरे । “कुजवारे युगाद्यायां नवम्यान्तु जगत्प्रसूः ।
प्रादुर्भूता महेशानी तत्र तां परिपूजयेत्” तन्त्रान्तरे । “त्रि-
काक्षं पूजयेद्दुर्गां मूलेनैकाक्षरेण च (दु) । नानारत्नविधा-
नेन गीतवाद्यपुरःसरम् । कार्त्तिके कक्षे सिते पक्षे नवम्याञ्च
विशेषतः । कृत्यैवं साधकश्चेच्छे लभेद्भ्राज्यमकण्टकम्” ।
योगिनीरत्ने “कार्त्तिकेऽमलपक्षे तु नवम्याञ्च वि-
शेषतः । उद्बुजान्तु जगद्वातीं पूजयेद्दीपमालयां आगम
तत्त्वसारे “कार्त्तिकेऽमलपक्षे तु नवम्याः भौमवासरे ।
प्राविर्भूता जगद्वाती युगादौ दैत्यनाशिनी” । उत्तरकामा-
ख्यातन्त्रे “कार्त्तिके शुक्लपक्षे तु त्रयोयां प्रथमेऽ-
हनि । त्रिसन्ध्यं पूजयेद्देवीं दुर्गां सम्पत्प्रदद्वये” ।
कुञ्जिकातन्त्रे “कार्त्तिके शुक्लपक्षे तु नवम्यां जगद-
स्विकाम् । दुर्गां प्रपूजयेद्भक्त्या धर्म्मकामार्थसिद्धये ।
दुर्गाकल्पे विद्योत्पत्तौ “कार्त्तिके शुक्लपक्षेऽङ्गि भौम-
वारे जगत्प्रसूः । सर्वदेवहितायै दुष्टक्षयनाय च ।
आविरासीत् जगच्छान्त्य युगादौ परमेश्वरी” । व्रतकाल-
विवेकधृतवचनम् “कार्त्तिकेऽमलपक्षस्य त्रयोयां नवमेऽ-
हनि । पूजयेत्तां जगद्वातीं सिंहपृष्ठे निवेदधीम्” । स्मृतिः ।
“युगाद्या वर्षद्विच सप्तमी पार्वतीप्रिया । रवेरुदयमी-
क्षते न तत्र तिथियुग्मता” । कृत्यतत्त्वार्थवे “कार्त्तिके-
ऽमलपक्षे तु युगाद्या नवमी स्मृता । पूर्वाह्णसमये तत्र
पूजाविधिरिहोदितः” । कृत्यतत्त्वार्थवे भविष्यपुराणम्
“कार्त्तिके शुक्लपक्षे तु युगाद्या नवमी स्मृता । पूर्वाह्ण
समये काशमिका परदिने यदि । तत्र पूजादिकं कुर्यात्
मेऽहमिदं वचनादिते” । स्मृतिसागरे “कार्त्तिके युगा-

द्यायास्तद्विक्रामोऽर्जुनेदुभाम्” । ततश्च उक्तवचनेन,
तत्तिथेर्युगादित्वेन कीर्त्तनात् तत्पूजायाश्च युगाद्यादिन-
कर्त्तव्यत्वेन विधानात् पूर्वापरदिनयोस्तस्याः सम्बन्धे
परदिन एव कर्त्तव्यता न तु युग्मशास्त्रेण अष्टमी
विद्याया आहता युगाद्या वर्षद्विचत्वादि वचनात्
यत् “आवष्णी दौर्गन्धमी दूर्वा चैव क्षताशिनी ।
पूर्वविद्वैव कर्त्तव्येत्यादि” वचनं तत् एतद्विच
नवमीकर्त्तव्यदुर्गाद्विषयपरम् तच्च व्रतं व्रतशब्दे व्यक्तमात्रं
दृश्यम् । जगद्वातीविद्योत्पत्तिमाह कात्यायनीतन्त्रे
७६ पृ० । “पार्वत्युवाच । भगवन् ! प्राणनाथेश ! सर्व
तत्त्वविशारद ! । श्रुता कात्यायनीविद्यासत्त्वपत्तिस्त्रि-
लोचन ! । गच्छादुर्गाजगद्वातीविद्योत्पत्तिर्भवेद्यतः ।
तत् सर्वं ब्रूहि भगवन् ! कृपया परमेश्वर ! । इति देवी
प्रभे “श्रीशिव उवाच । शृणु पार्वति ! वक्ष्यामि
रहस्यं परमाद्भुतम् । यत् श्रुत्वा लभते देवि ! मौ-
भाग्यसुखसुत्तमम् । पुरा पुरन्दरसुखाः स्वेश्वरत्वाभि-
मानिनः । प्राहुः किमीश्वरोऽस्त्यस्मान्तिरिचत् सुरा-
निति । अथ दुर्गा जगन्माता नित्या चैतन्यरूपिणी ।
एतेषां धर्मसेतूनामिन्द्रादीनां नियन्त्रणम् । करिष्या-
मीति निश्चिन्त्य ज्योतीरूपं दधावत्सम् । तेषामाविर
भूद्दुर्गा जगद्वाती जगन्मयी । कोटिस्वर्यप्रतीकाशं
चन्द्रकोटिसमप्रभाम् । ज्वलन्तं परममिव सर्वलोक
प्रयङ्करम् । तद्दृष्टुं सुराः सर्वे भयमापुर्भौजसः ।
किमेतच्च विनिश्चेतुं यत्तांस्ते ह्यभवन् सुराः । वायु
माहुः समग्रम् किमेतत् परमाद्भुतम् । विजानीहि मरु-
होर मातरिभ्यः ! दिशां पते ! । ततो वायुर्दुर्गां तत्र गत
स्त्रेजोऽनिकं ततः । तप्तनिकसुपायातं प्राह तेजो
मयी ततः । बलवन् ! कम्पनायातो वीर्यं किञ्चान्ति
वा त्ययि । आदातुं शक्यते सर्वं पृथिवीतलसम्भवम् ।
इति प्रत्युक्तवान् वायुः कथं तत्रैव तिष्ठति । आदत्स्वैतत्
दृष्टमिति निदधौ वायवे दृष्टम् । वायुः सर्वप्रत्यक्षेन
नादातुं तत्त्वज्ञोऽभवत् । ततो देवाः प्राङ्मुखं भीता
उद्दिग्मानसाः । अग्ने ! एतद्विजानीहि किमेतत् कर्म
चाद्भुतम् । इत्युक्तो देवतादन्दैरग्निस्त्रेजोऽनिकं गतः ।
अमरो जातवेदा वा तेजोवाग्मियुवाच तम् । स प्रोक्तवा-
नग्निरग्निः सर्वदाहकशक्तिः । दृष्टैतत् दृष्टमत्यल्प
मिति तस्मै दृष्टं ददौ । अग्निः सर्वप्रत्यक्षेन दृष्टुं नैत-
तत्त्वज्ञोऽभवत् । ततो निवर्तते वज्रभूत्वा सोऽपत-